

IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

(Analiza za period januar – decembar 2008. godine)

- REZIME -

Protekla godina bi se mogla nazvati godinom propuštenih prilika. Uprkos potrebi da se izvrše brojne reforme, Bosna i Hercegovina i dalje tapka u mjestu odgađajući tako izlazak iz duboke krize i propuštajući mogućnost približavanja Evropskoj uniji. Ugovor o stabilizaciji i pridruživanju sa EU nije proizveo željene efekte koji su trebali da se ogledaju u harmonizaciji domaćih propisa sa propisima EU. Tako je Parlamentarna skupština BiH u prvih devet mjeseci protekle godine usvojila samo 9 zakona u odnosu na 101 koliko ih je planiralo Vijeće ministara, što ilustruje nedostatak političke volje da zemlja krene naprijed i da se približi Evropskoj uniji.

Ukupnu političku atmosferu u zemlji karakterisalo je oslanjanje na šovinističku retoriku i održavanje vlasti na podgrijavanju straha od drugih. Političari odgovorni za sudbinu zemlje ostali su odani isprobanoj formuli vladanja dok je njihovo proevropsko opredjeljenje i dalje samo deklarativno.

Na polju ljudskih prava, BiH je učinila veoma malo na usklađivanju svog zakonodavstva i prakse sa važećim međunarodnim normama. Nastavljaju se gruba kršenja ljudskih prava i sloboda, a evidentno je odsustvo vladavine prava i pravne države.

Institucija ombudsmena BiH nije profunkcionisala tokom protekle godine što je dodatno otežalo položaj pojedinaca čija se prava ne poštuju. Evropski sud za ljudska prava u Strazburu je donio pet presuda u kojima je BiH proglašena krivom za kršenje odredaba Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama, a tom Sudu je stiglo više od 1000 novih tužbi protiv BiH. Oba podatka mogu da posluže kao ilustracija stanja u zemlji.

Pozitivnim ocjenjujemo ratifikovanje Evropske socijalne povelje. No, bilo bi veoma značajno da BiH pristupi Konvenciji o pravima osoba sa invaliditetom i Opcionom protokolu uz Konvenciju o zabrani torture. I pristupanje, doduše zakašnjelo, BiH dekadi Roma nagovještava opredjeljenje vlasti da se popravi položaj Roma kao jedne od najugroženije kategorija građana.

Mada je problem pronalaska nestalih i njihove identifikacije i dalje prisutan kao jedna od najbolnijih posljedica rata, u toku prošle godine je učinjen napredak na ovom polju aktiviranjem Instituta za nestale i ubrzavanjem procesa ekshumacija i identifikacije nestalih lica. Mada je u toku 2008 godine identifikovano 1000 lica, a ekshumirano 2000, i dalje se oko 13000 osoba smatra nestalim, što ovaj problem čini jednim od ključnih problema na polju ljudskih prava.

Hapšenje Radovana Karadžića predstavlja korak ka uspostavljanju toliko nužne pravde za zločine počinjene u periodu od 1992. do 1995. s tim što ozbiljnu smetnju i dalje predstavlja činjenica da je Ratko Mladić i dalje na slobodi.

Kada je riječ o povratku, koji u velikoj mjeri ilustruje stanje ljudskih prava u zemlji i stepen njihovog poštovanja od strane vlasti, može se ocjeniti da se protekle godine kućama vratio izuzetno mali broj osoba. Preciznije, vratilo ih se 1496 i to prema podacima UNHCR-a, mada je zvanično zabilježeno 45000 zahjeva za povratak što znači da je oko 140000 ispoljilo želju za povratkom. Nedostatak političke volje, a zatim i nedostatak sredstava, glavni su uzroci neuspjeha u domenu povratka.

U protekloj godini je zabilježena eskalacija napada na zaštitnike ljudskih prava, na medije i novinare. Bilježimo fizičke napade i premlaćivanja aktivista, prijetnje i pokušaje zastrašivanja i ućutkivanja zaštitnika ljudskih prava.

Pokušaj organizovanja Prvog Queer festivala u Sarajevu izbacio je na površinu krajnje netolerantan i agresivan odnos prema pripadnicima seksualnih manjina. Nasilje nad učesnicima ovog događaja je potaknuto i inspirisano od političara i vjerskih službenika koji bi morali biti na strani poštovanja ljudskih prava.

Diskriminacija na nacionalnoj, političkoj i polnoj osnovi kao i diskriminacija svih ranjivih grupa, je i dalje glavni generator kršenja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. Ona je ugrađena i u Ustav BiH kao i u jedan broj zakona, a odražava se na neke ključne oblasti kao što je zapošljavanje, obrazovanje, pravo na socijalnu zaštitu i penziju. Jednak tretman građana bi zahtjevao, među ostalim, i usvajanje zakona koji bi zabranjivao svaki oblik diskriminacije i promjenu modela vladanja koji se bazira na etno-nacionalizmu.

Stanje u zatvorima ukazuje na pojave lošeg tretmana zatvorenika, posebno onih koji su pod psihijatrijskim nadzorom. Uočena je prenapučenost kazneno-popravnih ustanova, manjak osoblja i nedostatak sredstava za normalno funkcionisanje ovih ustanova.

Tretman stranaca i azilanata u BiH još uvijek odudara od međunarodnih standarda. Činjenica da je u našoj zemlji praktično nemoguće ostvariti pravo na azil ukazuje na to da se prisustvo stranaca sagledava prvenstveno iz ugla bezbjednosti, a ne iz ugla ljudskih prava.

Vidljivo je odsustvo poštovanja ljudskih prava takozvane treće generacije, prava na zdrav okoliš i održivi razvoj. Ova oblast još uvijek nije dovoljno zakonski regulisana, a prava građana da učestvuju u utvrđivanju politika koje se dotiču okoliša u sjeni su interesa investitora čime se ozbiljno dovodi u pitanje prava građana da utiču na razvoj i na budućnost zemlje.

Iz Izvještaja o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini za 2008. godinu, vidljivo je da zemlja zaostaje i na ovom polju, te da je potrebno uložiti mnogo napora kako bi se zakonski i u praksi zemlja približila dostignutim standardima u razvijenim demokratskim zemljama.